

Opplæringsbehov hos norske innsatte som har hatt tidlig kontakt med hjelpeapparatet

---

GARDERMOEN

12.02 2025

LISE ØEN JONES

FORSKERGRUPPEN FOR
KOGNISJON OG LÆRING

UNIVERSITETET I BERGEN

Mål med rapporten

- Særskilt fokus på utdanningsbakgrunn, utdanningsbehov og læringsutfordringer hos mannlige innsatte som rapporterer at de har vært i kontakt med barnevernstjenesten og/eller pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i tidlig oppvekst.

Norske innsatte:

Opplæringsbehov hos norske innsatte som har hatt tidlig kontakt med hjelpeapparatet

Arve E. Asbjørnsen
Institutt for biologisk og medisinsk psykologi

Lise Ø. Jones
Institutt for samfunnspsykologi

Ole Johan Eikeland
Eikeland forskning og undervisning

Sunniva S. Eidsvåg
Institutt for biologisk og medisinsk psykologi

Terje Manger
Institutt for samfunnspsykologi

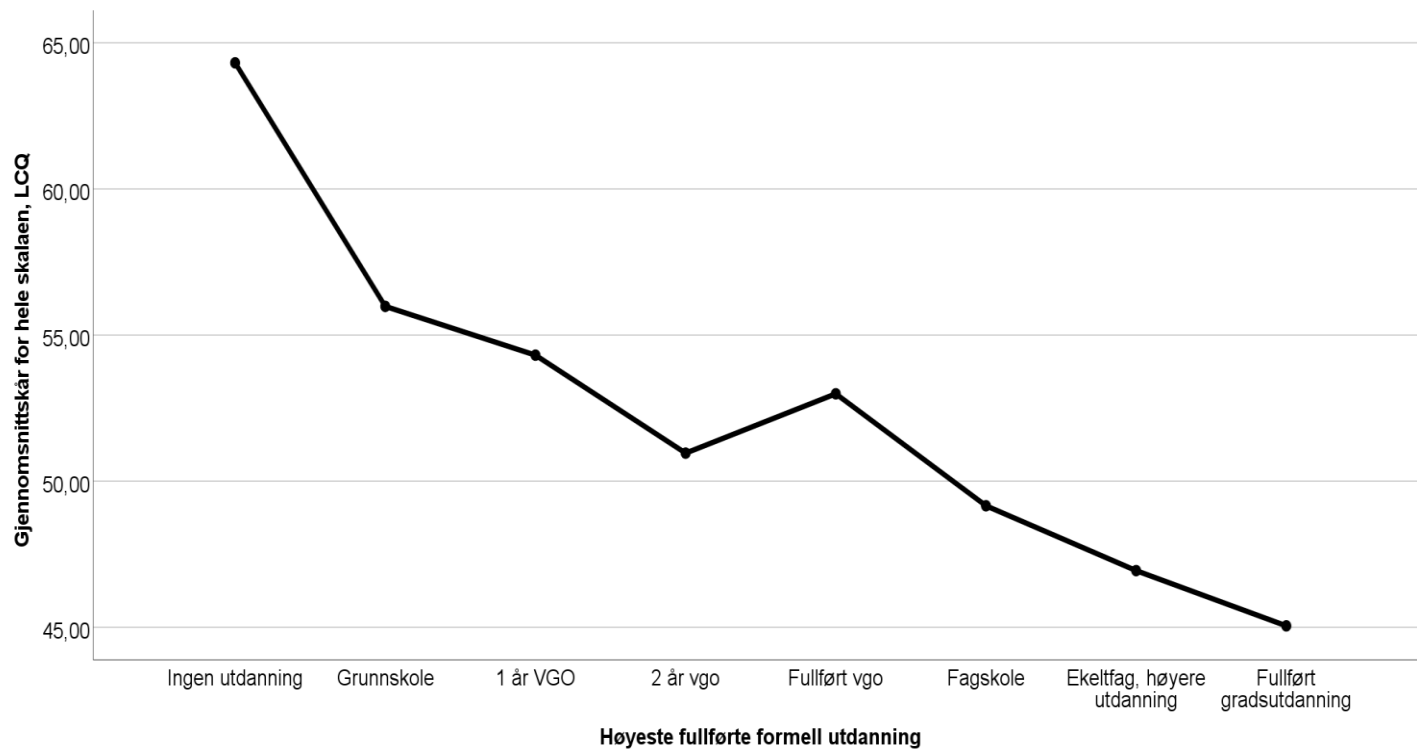
Alle er medlem av Forskergruppe
for kognisjon og læring

Utdanningsfracfall og manglende opplæring

- . Omlag to av tre straffedømte ikke har gjennomført videregående opplæring
- Andelen som angir at de ikke har fullført noen form for formell opplæring ca. 5-7 prosent mot om lag 0,55 prosent i befolkningen for øvrig
- Innsatte uten formell utdanning rapporterer en særlig høy forekomst av kommunikasjonsutfordringer

(Eikeland mfl., 2022; Revold, 2015; Asbjørnsen mfl., 2023)

Fullskalaskår på La trobe Communication Questionnaire (LCQ)

Kommunikasjonsvansker og utdanningsnivå (Asbjønsen mfl. 2023)

UTVALG

- Spørreskjema (vår 2021)
- N=872 menn som var innsatt i fengsel eller gjennomførte straff med elektronisk kontroll
- Responstrate: 38 prosent
- I rapporten inngår de deltagerne som var i fengsel ved gjennomføringen av undersøkelsen, N=823

Norske innsatte: Opplæringsbehov hos norske innsatte som har hatt tidlig kontakt med hjelpeapparatet

Arve E. Asbjørnsen
Institutt for biologisk og medisinsk psykologi

Lise Ø. Jones
Institutt for samfunnspsykologi

Ole Johan Eikeland
Eikeland forskning og undervisning

Sunniva S. Eidsvåg
Institutt for biologisk og medisinsk psykologi

Terje Manger
Institutt for samfunnspsykologi

Alle er medlem av Forskergruppe
for kognisjon og læring

MÅLEINSTRUMENTER

- **DEMOGRAFISKE VARIABLER og UTDANNIG:** Alder, domslengde, arbeid, utdanningsnivå-, ønsker og behov. Hinder.

- **MOTIVASJON og MESTRING**

- **SPRÅK OG KOMMUNIKASJON**

La Trobe Questionnaire (LCQ) (Douglas mfl. 2000)

- **OPPMERKSOMHET OG HYPERAKTIVITET**

Wender Utah Rating Scale (WURS-25) (Retz-Junginger mfl., 2003).

Wender Utah Rating Scale (WURS-25)

- Terskelverdi på 30 poeng som gir god sensitivitet og spesifisitet for kartlegging av forekomst av ADHD for kortutgaver av WURS ved screeningundersøkelser (Retz-Junginger mfl., 2003).
- Respondenten bes om å vurdere seg selv og sin væremåte som barn i skolealder.
- Skalaen er konstruert med tanke på å avdekke av ADHD hos voksne, men den stiller også direkte spørsmål om forhold som innebærer antisosial atferd, vansker med impulskontroll, emosjonelle vansker og opplæringsutfordringer.

La Trobe Questionnaire

Måler pragmatiske språkvansker

---

30 spørsmål knyttet til «Hvordan
jeg gjennomfører en samtale»

(Douglas mfl.2000; 2008)

Kontakt med PPT/Barnevern

Hadde du eller dine foresatte kontakt med barnevernet og/eller PPT under din oppvekst, og hvordan vurderer du hjelpen dere fikk? (Sett kryss for aktuell instans, og sett ring rundt tallet som angir hvilken grad dette var til hjelp.)

		<i>Hadde kontakt</i>	<i>Var til ingen hjelp</i>		<i>Var til svært god hjelp</i>	
<i>a.</i>	Barnevernet	☐	0	1	2	3
<i>b.</i>	PPT	☐	0	1	2	3

RESULTATER

HVOR MANGE RAPPORTERER KONTAKT MED BARNEVERNSTJENESTEN OG/PPT?

- 115 personer (13,9 prosent) oppgir kun kontakt med PPT
- 98 personer (11,9 prosent) oppgir at de kun har hatt kontakt med barnevernstjenesten
- 150 personer (18,2 prosent) oppgir at de har hatt kontakt med både barnevernstjenesten og med PPT.
- Samlet sett: 44 prosent som har hatt kontakt med hjelpeapparatet

Hvordan vurderer du hjelpen dere fikk?

91,1 prosent av de innsatte som har hatt kontakt med barnevernet angir at det har vært til liten eller ingen hjelp

78,2 prosent av de som oppgir at de har hatt kontakt med PPT angir at dette har vært til liten eller ingen hjelp.

Alder og dom

■ ALDER

Gjennomsnittsalder for de som har vært i kontakt med barnevernstjenesten er 32,8 år mot 41,7 år blant de som ikke har hatt kontakt med barnevernstjenesten.

Gjennomsnittsalderen for de som har vært i kontakt med PPT er 35,0 år mot 40,9 som ikke har hatt kontakt

■ DOMSLENGDE

Ingen signifikante forskjeller mellom de som har vært i kontakt med barnevernstjenesten og de som ikke har det.

Prosentandelen av innsatte som oppgir kontakt med hjelpeapparatet etter tidligere domfellelser for de som soner straff i fengsel (N=819)

Kontakt med hjelpeapparatet

		Ingen kontakt	Kun barnevernet	Kun PPT	Barnevern og PPT
Tidligere domfelt	Nei, aldri	54,8	31,3	43,8	29,3
	Ja, 1-2 ganger	25,1	33,3	27,6	26,4
	Ja, 3 eller flere	20,1	35,4	28,6	44,3
	n	478	96	105	140

Utdanning

Høyeste fullførte utdanning i prosent etter kontakt med hjelpeapparatet

		Kontakt med hjelpeapparatet			
		Ingen	B.V.	PPT	Begge
Høyeste fullførte utdanning	Ikke fullført utd	4,2	4,1	5,7	7,9
	Grunnskole	11,3	24,7	14,3	22,1
	1 år vgo	9,4	22,7	10,5	20,7
	2 år vgo.	16,5	12,4	20,0	16,4
	Fullført vgo	28,2	26,8	34,3	22,1
	Fagskoleutd.	7,7	2,1	1,9	2,9
	Enkeltfag, univ.	6,5	3,1	6,7	4,3
	Gradsutd. univ.	16,1	4,1	6,7	3,6
	n	478	97	105	140

Utdanningsønsker

Kontakt med hjelpeapparatet

		Ingen	B.V.	PPT	Begge
Utdannings- ønske i fengslet	Ønsker ikke	23,9	19,6	19,2	17,1
	Grunnskole	0,6	2,1	1,9	1,4
	VG1	3,4	3,1	8,7	6,4
	VG2	4,6	12,4	4,8	12,9
	VG3	19,1	35,1	22,1	32,1
	Fagskoleutd.	4,4	2,1	4,8	3,6
	Univ el høyskole	18,2	16,5	20,2	13,6
	Korte kurs	25,8	9,3	18,3	12,9
	n=	477	97	104	140

Deltagelse i utdanning

- Innsatte som har hatt kontakt med hjelpeapparatet i barndommen deltar i større grad i opplæring sammenlignet med innsatte som oppgir at de ikke har hatt slik kontakt.
- Forskjellen er mest framtrædende for deltagelse i videregående opplæring

Tilgang til tilbud under straffegjennomføring i prosent etter kontakt med hjelpetjenester i barndommen (N = 822)

	Kontakt med hjelpetjeneste			
	Ingen	Barnevern	PPT	Begge
Hjelp til rusmestring	19,4	51,5	31,4	37,9
Skole og opplæring	54,6	67,0	69,5	66,4
Arbeidstrening/jobb	49,0	58,8	53,3	52,1
Behandling for psykiske vansker	28,1	44,3	33,3	47,1
Hjelp til å rydde i økonomien min	25,6	29,9	29,5	28,6
Kontakt med mitt sosiale nettverk	28,8	37,1	36,2	44,3
Gjennomføring av program	23,3	40,2	34,3	35,7
Støtte fra ansatte jeg møter	49,6	55,7	56,2	59,3
Fellesskap med andre domfelte/innsatte	69,8	76,3	69,5	75,7
Kontakt med frivillige organisasjoner	26,7	34,0	38,1	39,3
Gjenopprettende prosess	11,7	23,7	16,2	17,1

Motivasjon og mestring

- Ingen forskjeller i motivasjonsskårer for innsatte som har rapportert kontakt med hjelpeapparatet, enten det er barnevernet PPT, eller begge instansene.
- Innsatte uten tidligere kontakt med hjelpeapparatet rapporterer høyere grad av mestringsforventning enn innsatte som har hatt kontakt enten med PPT eller med barnevernstjenesten
- Mestringsforventningene er høyere for innsatte som ikke har hatt kontakt med hjelpeapparatet på tekstbrukskompetanse og matematikk, men ikke for ikt-ferdigheter

Læringsutfordringer

Selvrappotering av dysleksi, i prosent etter kontakt med hjelpeapparatet

		Kontakt med hjelpeapparatet			
		Ingen	B.V.	PPT	Begge
Mener du at du har dysleksi?	Ja, helt klart	7,4%	6,2%	29,1%	20,6%
	Ja, en viss grad	17,5%	24,7%	35,0%	34,6%
	Ja, samlet	24,8%	30,9%	64,1%	55,1%
	Nei	75,2%	69,1%	35,9%	44,9%
Har du fått diagnosen dysleksi?	Ja, som barn	7,3%	17,5%	52,4%	38,0%
	Ja, som voksen	4,4%	1,0%	5,8%	5,1%
	Ja, samlet	11,7%	18,6%	58,3%	43,1%
	Nei, aldri	82,4%	62,9%	34,0%	50,4%
	Vet ikke	5,9%	18,6%	7,8%	6,6%

Selvrappotering av språkvansker, i prosent etter kontakt med hjelpeapparatet

		Kontakt med hjelpeapparatet			
		Ingen	B.V.	PPT	Begge
Opplever vansker bruke og forstå språk	Ja, helt klart	2,1%	0,0%	5,8%	6,6%
	Ja, til ein viss grad	11,1%	9,3%	19,4%	13,1%
	Ja, samlet	13,2%	9,3%	25,2%	19,7%
	Nei	83,0%	80,4%	65,0%	74,5%
	Vet ikke	3,8%	10,3%	9,7%	5,8%

Selvrappotering av dyskalkuli, i prosent etter kontakt med hjelpeapparatet

		Kontakt med hjelpeapparatet			
		Ingen	B.V.	PPT	Begge
Har du fått diagnosen dyskalkuli?	Ja, som barn	3,1%	4,1%	15,5%	11,7%
	Ja, som voksen	1,7%	0,0%	1,9%	0,0%
	Ja, samlet	4,8%	4,1%	17,5%	11,7%
	Nei, aldri	87,6%	76,3%	61,2%	65,7%
	Vet ikke	7,5%	19,6%	21,4%	22,6%

Selvrappotering av ADHD, i prosent etter kontakt med hjelpeapparatet

		Kontakt med hjelpeapparatet			
		Ingen	B.V.	PPT	Begge
Har du fått diagnosen ADHD?	Ja, som barn	2,7%	20,6%	24,3%	39,7%
	Ja, som voksen	9,7%	11,3%	20,4%	13,2%
	Ja, samlet	12,4%	32,0%	44,7%	52,9%

Oppmerksomhet og hyperaktivitet (WURS-25)

- Gjennomsnittskår for de som ikke har vært i kontakt med hjelpeapparatet er 30 poeng
- Kontakt med barnevernstjenesten: 48,3 poeng
- Kontakt med PPT: 47,0 poeng.
- Kontakt med både barnevernet og PPT: 54,7 poeng

- Signifikante forskjeller i WURS-skår mellom innsatte som ikke har hatt kontakt med hjelpeapparatet og innsatte som rapporterte slik kontakt

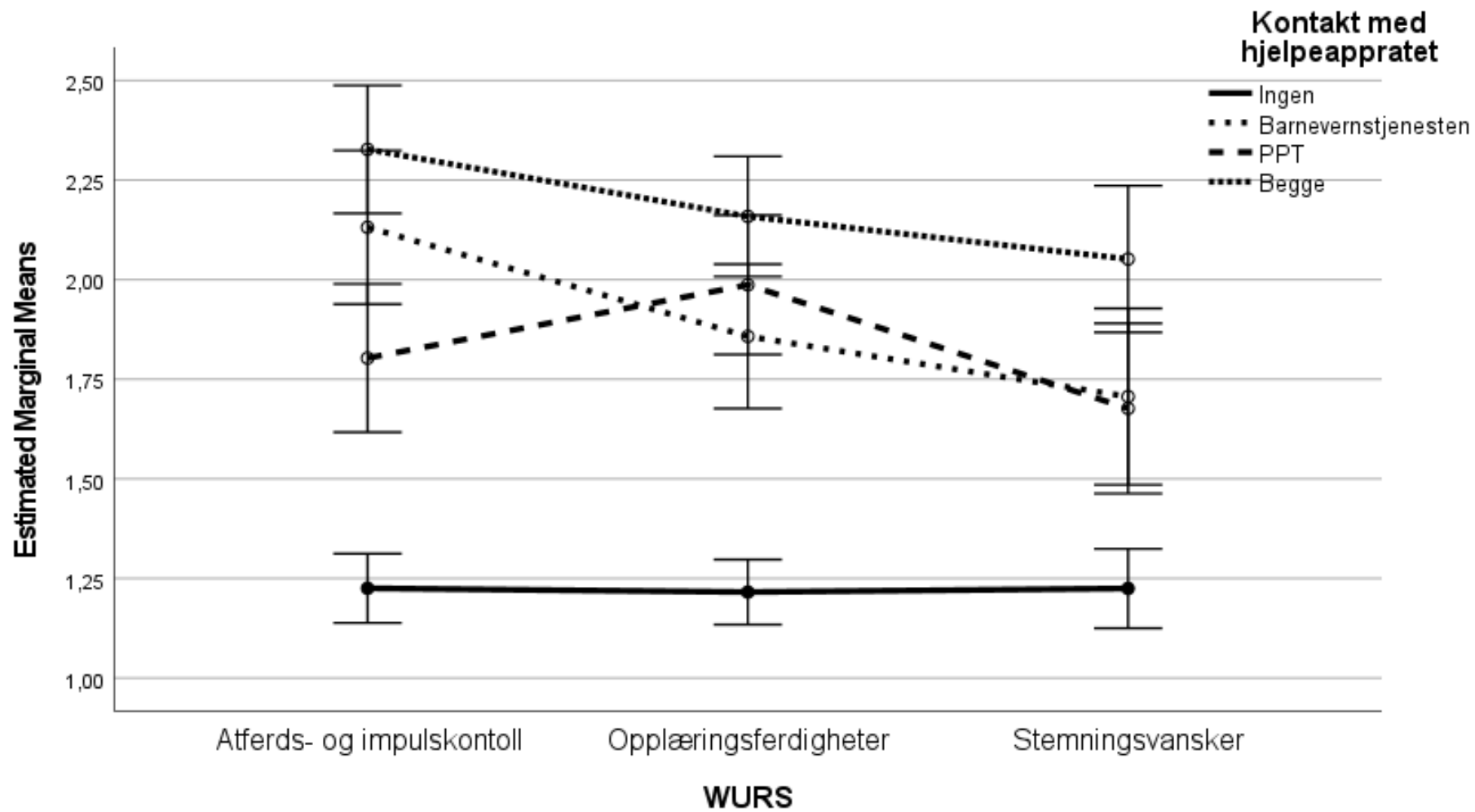
WURS - tre underskalaer:

Atferd- og impuls kontroll

Skoleferdigheter

Stemningsvansker

- Stor forskjell mellom deltagere som har hatt kontakt med hjelpeapparatet og de om ikke rapporterer slik kontakt.
- De som kun har hatt kontakt med PPT, skårer en del lavere på den første underskalaen atferds- og impuls kontroll enn de som har hatt kontakt med barnevernet, men med tilsvarende forhøyet skår på skoleferdigheter og stemningsvansker.

Error bars: 95% CI

Oppmerksomhet- og impuls kontroll

samtaleflyt

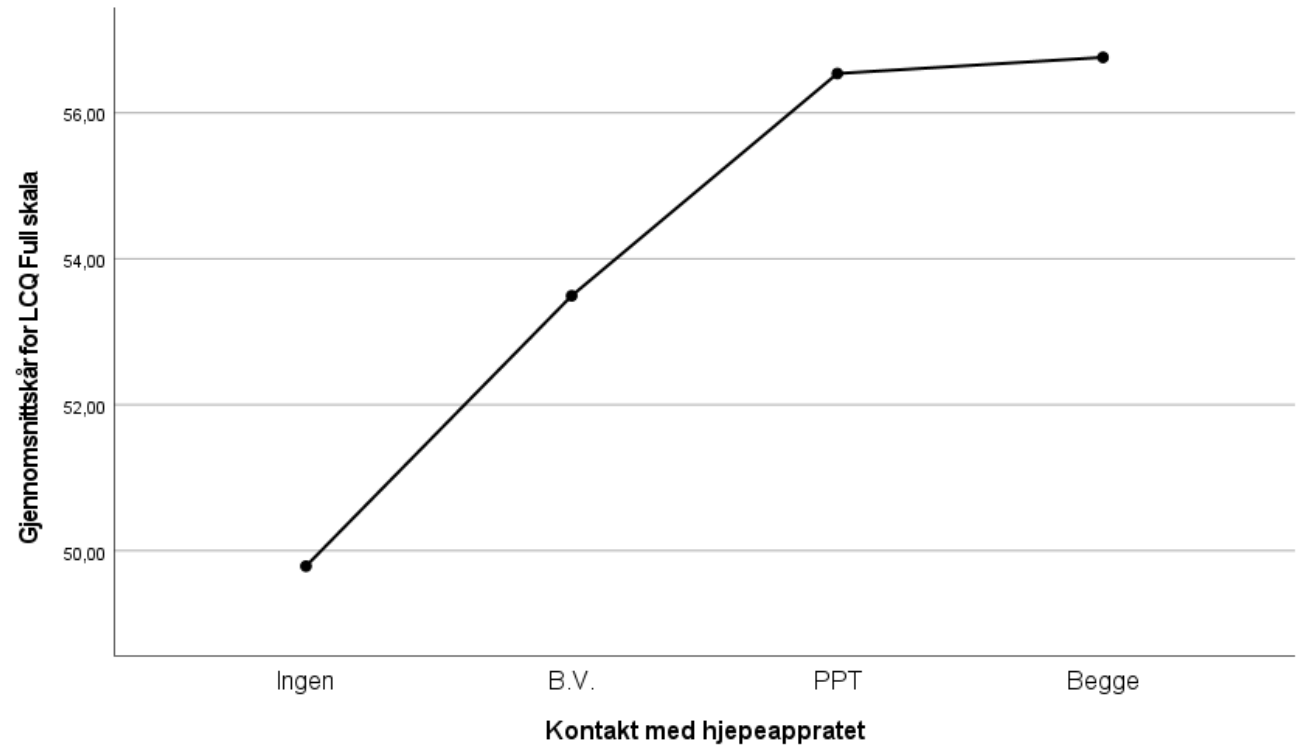
samtaleeffektivitet

La Trobe Questionnaire

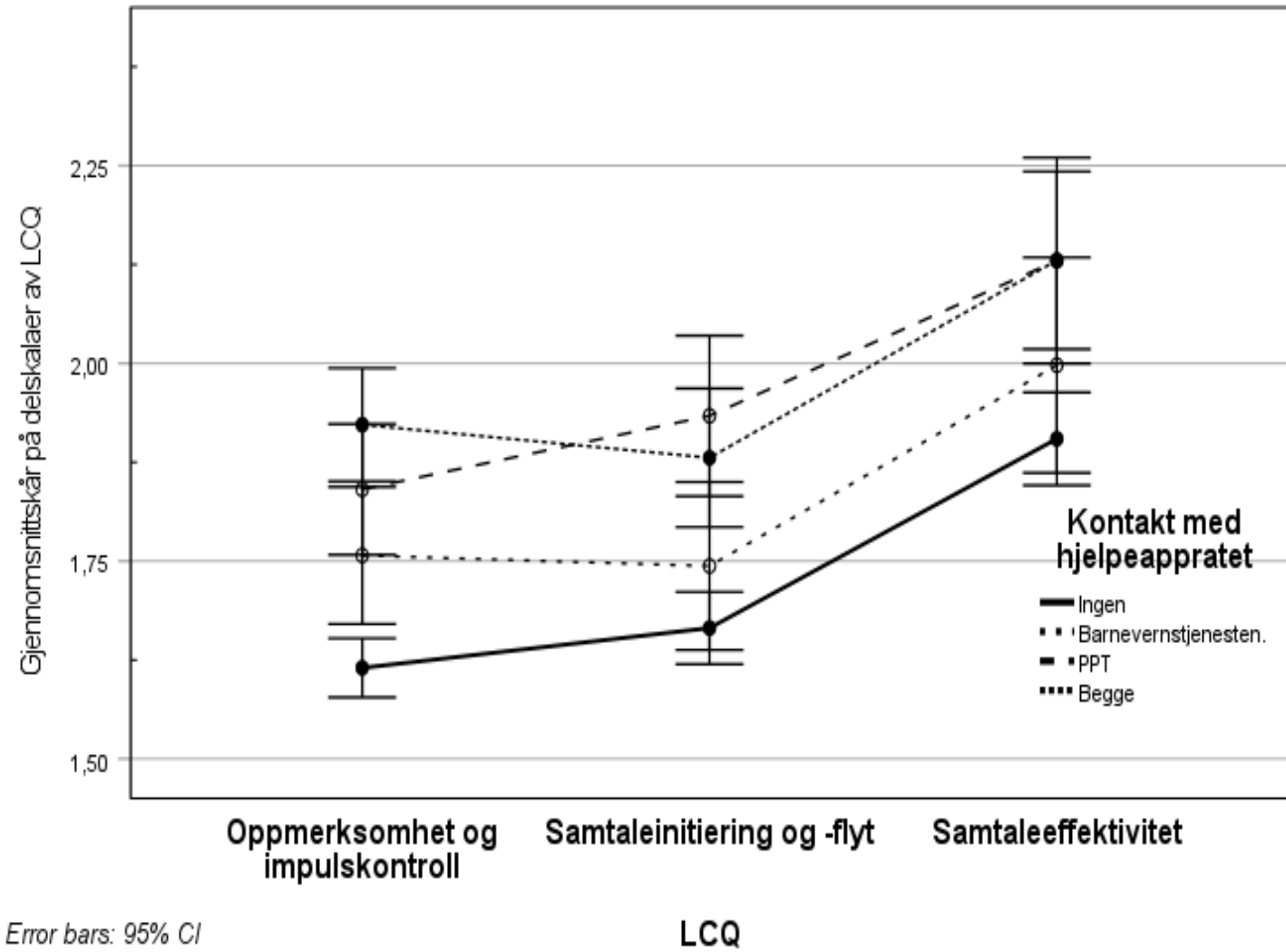

Gjennomsnittskåre (fullskala) på kommunikasjonsskalaen La Trobe Communication Questionnaire (LCQ)

Gjennomsnittskår på underskalaene av kommunikasjonsskalaen

Error bars: 95% CI

LCQ

Mål med rapporten

- Særskilt fokus på utdanningsbakgrunn og utdanningsbehov hos mannlige innsatte som rapporterer at de har vært i kontakt med barnevernstjenesten og/eller pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i tidlig oppvekst.
- Innsattes rapportering av vansker og utfordringer knyttet til det å ta en utdanning og delta i opplæring under gjennomføring av straff.

Statsforvaltaren i Vestland

Opplæring innanfor
kriminalomsorga

Norske innsatte:

Opplæringsbehov hos norske innsatte som har hatt tidlig kontakt med hjelpeapparatet

Arve E. Asbjørnsen

Institutt for biologisk og medisinsk psykologi

Lise Ø. Jones

Institutt for samfunnspsykologi

Ole Johan Eikeland

Eikeland forskning og undervisning

Sunniva S. Eidsvåg

Institutt for biologisk og medisinsk psykologi

Terje Manger

Institutt for samfunnspsykologi

Alle er medlem av Forskergruppe
for kognisjon og læring

Rapport nr 1/24

Oppsummert

Innsatte som har hatt tidlig kontakt med hjelpeapparatet, som gruppe, har et betydelig avvik i oppnådd formell utdanning

---

Det er en økt forekomst av læringsutfordringer blant innsatte som har hatt kontakt med hjelpeapparatet

---

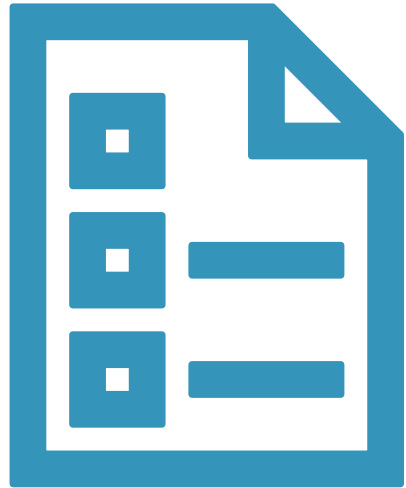
Innsatte som har hatt kontakt med hjelpeapparatet ser egne vansker som et hinder for å delta i opplæring under straffegjennomføring.

Oppsummert

- **30 prosent** av innsatte som oppgir kontakt med hjelpeapparatet i barndommen har gjennomført videregående opplæring, og kun et mindre antall oppgir at de har høyere utdanning. Andelen er noe høyere for innsatte som kun har hatt kontakt med PPT.
- Av innsatte som ikke har hatt kontakt med hjelpeapparatet oppgir **58,5 prosent** at de har fullført videregående opplæring eller har høyere utdanning som høyeste formelle utdanning.

Implikasjoner

- Tidlig kontakt med hjelpeapparatet medfører større behov for et tilpasset opplæringstilbud, behov for grundig kartlegging av individuelle forutsetninger og behov for å sikre en god tilrettelegging av undervisningstilbudet
- Være bevisst tidligere opplæringserfaringer - styrke mestringsforventninger
- Opplæring og veiledning i bedre kommunikasjonsstrategier og kommunikasjonsstrening for å unngå konfliktfylte situasjoner

Ny survey under planlegging

PED645

Innføring i kriminalomsorg som læringsarena

Oppstart høst 2025

<https://www4.uib.no/emner/ped645>